

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Aan de Directeur-Generaal Volksgezondheid
Mevrouw drs. M. Sonnema
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

Onderwerp
Advies omtrent vervolg ZonMw deelprogramma oversterfte

Geachte mevrouw Sonnema,

Op 4 april jongstleden is heeft de minister van Medische Zorg ZonMw verzocht om een advies uit te brengen over de noodzaak, randvoorwaarden en eventuele aandachtspunten voor mogelijk vervolgonderzoek naar oversterfte. De aanleiding voor deze vraag was het plenaire debat over oversterfte dat op 15 februari 2024 in de Tweede Kamer is gevoerd. Onder de aangenomen moties bevindt zich één motie van het lid Joseph c.s. betreffende een onafhankelijk en integraal wetenschappelijk onderzoek naar de redenen en oorzaken van oversterfte sinds 2020.

In aanvulling op bovenstaand verzoek is ZonMw op 11 april jongstleden ook verzocht om een overkoepelende duiding te geven aan de op dit moment bekende resultaten van lopende onderzoeken. Beide verzoeken zijn neergelegd bij en besproken door de begeleidingscommissie van het ZonMw deelprogramma oversterfte. Middels deze brief delen wij graag de uitkomsten van het overleg met de begeleidingscommissie.

Achtergrond

Het deelprogramma oversterfte is tot stand gekomen in 2022 naar aanleiding van motie 1617 (van het lid Omtzigt). De motie vroeg zo snel mogelijk academisch onderzoek te laten starten naar de redenen en oorzaken van oversterfte in de periode van maart 2020 tot en met november 2021. Het programma bestaat uit drie lijnen waarin totaal 21 projecten zijn gehonoreerd. Lijn 1 bestaat uit een systematische literatuuranalyse met internationale vergelijking, uitgevoerd door Cochrane Netherlands. Lijn 2 bestaat uit 11 projecten die met de tot op dat moment beschikbare (eind 2022) onderzoeks- en zorgdata (niet beperkt tot data van het RIVM of CBS) onderzoek hebben verricht. Binnen lijn 3 zijn 9 onderzoeksprojecten gestart die met data van het RIVM en GGD'en, zoals vaccinatie- en testdata, onafhankelijk onderzoek doen. De beschikbare datasets voor onderzoek in lijn 2 en 3 waren beperkt tot de jaren 2020 en 2021.

Het ZonMw deelprogramma oversterfte bevindt zich in een afrondende fase. Van de onderzoeken in lijn 1 en 2 zijn alle resultaten binnen en reeds met uw ministerie gedeeld. De laatste resultaten van de onderzoeken in lijn 3 worden eind juli van dit jaar verwacht. Daarnaast is in het kader van het ZonMw oversterfteonderzoek door het CBS en het RIVM 'Sterfte en oversterfte in 2020 en 2021' gedaan.

Datum

21 mei 2024

Advies begeleidingscommissie

Op 6 mei 2024 heeft de adviesvergadering van de begeleidingscommissie plaatsgevonden. De commissie heeft de volgende stukken tot zich kunnen nemen: de brief van het ZonMw bestuur omtrent de adviesvraag voor mogelijk vervolgonderzoek naar oversterfte, een overzicht van de laatste onderzoeksresultaten en hoe deze zich verhouden tot de kennisagenda, conclusies van het rapport van RIVM en CBS, woordelijk verslag van het oversterfte debat op 15 februari 2024, de reactie van de minister van Medische Zorg op de aangenomen moties en de programmatekst van het meerjarig ZonMw deelprogramma effecten van COVID-19 maatregelen. Als eerste werd ingegaan op de adviesvraag omtrent de noodzaak, randvoorwaarden en eventuele aandachtspunten voor mogelijk vervolgonderzoek naar oversterfte.

De begeleidingscommissie ziet momenteel geen noodzaak voor een overkoepelend integraal onderzoek. De reden hiervoor is dat de onderzoeken uit het deelprogramma oversterfte een convergerend beeld schetsen; het zijn verdiepende onafhankelijke academische analyses op het overkoepelende onderzoek van het CBS en RIVM. Er is op dit moment geen aanleiding om te verwachten dat een groot integraal onderzoek met dezelfde data tot nieuwe inzichten zou leiden. Daarnaast is er momenteel een ZonMw programma 'effectiviteit van maatregelen tijdens een pandemie' dat verder onderzoek doet naar de middellange termijn effecten van maatregelen die genomen zijn tijdens de COVID-19 pandemie.

De begeleidingscommissie ziet wel dat uit de resultaten van huidige onderzoeken kennis naar voren komt waardoor nieuwe of verdiepende onderzoeksvragen voor mogelijk vervolgonderzoek gesteld kunnen worden. Zo is zij van mening dat het interessant is om de lange termijn effecten van de pandemie te blijven monitoren en eventueel onderzoek met datasets uit vervolgvaren 2022, 2023 en 2024 te faciliteren. Daarnaast kan vervolgonderzoek zich mogelijk richten op de verschillende virusvarianten en verdieping op huidige resultaten zoals de extra risico's van institutionele woonvormen en de effecten van uitgestelde zorg.

Standpunt van het bestuur van ZonMw

Het bestuur onderschrijft de conclusie van de begeleidingscommissie en neemt het advies over om geen overkoepelend integraal vervolgonderzoek naar oversterfte uit te (laten) voeren. Indien onderzoek naar bovenstaande verdiepende onderwerpen doorgang vindt zal ZonMw, ondersteund door de begeleidingscommissie, onderzoeksvragen prioriteren en trachten toegang tot data te faciliteren met bijvoorbeeld een centrale dataset om het onderzoeksproces te vergemakkelijken en versnellen. Met betrekking tot toegang tot de benodigde data treedt ZonMw graag in overleg met uw departement en de desbetreffende beheerders van deze data (RIVM, CBS).

Wat betreft de aanvullende vraag aan ZonMw om een overkoepelende duiding van de resultaten van het deelprogramma oversterfte te verzorgen adviseert het bestuur te wachten tot alle onderzoeksresultaten van lijn 3 beschikbaar zijn alvorens tot duiding en doorgeleiding van de onderzoeksresultaten te kunnen komen.

Datum
21 mei 2024

Met vriendelijke groet,

prof. dr. Arfan Ikram
Voorzitter

dr. Véronique Timmerhuis
Algemeen directeur/secretaris bestuur

Bijlage(n)

-

Kopie per mail
VWS, directie COVID-19: